

Ігор ШЕВЧЕНКО

заступник декана факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

**ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ РИЗИКІВ**

Сучасне суспільство перебуває у стані постійних змін, зумовлених глобалізаційними процесами, розвитком цифрових технологій, соціально-економічною нестабільністю, інформаційними впливами та новими формами загроз безпеці. У таких умовах традиційні підходи до забезпечення правопорядку втрачають достатню ефективність, оскільки реагування лише на вже вчинені правопорушення не здатне повною мірою гарантувати стабільність і відчуття безпеки у громадян. Саме тому в сучасній правоохоронній практиці дедалі більшого значення набуває превентивна діяльність поліції, яка орієнтована на випередження ризиків, запобігання правопорушенням та формування безпечного середовища. Превентивна функція поліції є важливим елементом демократичної моделі правоохоронної діяльності, що ґрунтується на партнерстві з громадою, дотриманні прав людини та використанні аналітичних підходів до прогнозування загроз. Суспільні ризики сьогодні мають комплексний характер: вони пов'язані як із криміногенними явищами, так і з соціальною напруженістю, кризовими ситуаціями, зростанням інформаційних маніпуляцій, міграційними процесами та розвитком кіберпростору. Це зумовлює необхідність переосмислення ролі поліції не лише як органу реагування, а й як активного суб'єкта управління безпекою.

Превентивна діяльність поліції у сучасному розумінні виходить далеко за межі традиційного уявлення про охорону правопорядку [1, с. 115]. Йдеться про комплексну та системну роботу, спрямовану не лише на попередження конкретних правопорушень, а й на формування безпечного суспільного середовища, у якому ризики виникнення загроз істотно знижуються ще на початкових стадіях. Такий підхід ґрунтується на усвідомленні того, що ефективність правоохоронної системи визначається не кількістю реагувань, а здатністю запобігати негативним явищам до їх фактичного прояву. Саме тому превенція поступово стає одним із головних напрямів діяльності поліції у демократичних державах. Теоретико-правові засади превентивної діяльності формуються на перетині адміністративного, кримінального, конституційного та міжнародного права, адже питання безпеки нерозривно пов'язані із захистом прав і свобод людини. Поліція під час здійснення превентивних заходів повинна діяти у межах законності, забезпечуючи баланс між суспільною безпекою та повагою до приватного життя, свободи пересування, права на гідність та недоторканність особи [2, с. 334]. Саме правовий характер превентивної діяльності відрізняє її від будь-яких надмірних або репресивних практик: попередження не може перетворюватися на обмеження прав без належних підстав, тому кожен превентивний захід має бути обґрунтованим, пропорційним і спрямованим на досягнення легітимної мети.

Важливою особливістю сучасного розуміння превенції є зміна філософії правоохоронної діяльності. Якщо раніше домінував підхід, за якого поліція виступала переважно силовим інструментом реагування на вже вчинені правопорушення, то сьогодні акцент переноситься на аналітичну складову роботи. Це передбачає вивчення причин правопорушень, аналіз соціальних тенденцій, оцінку криміногенних факторів та своєчасне виявлення передумов конфліктних ситуацій. Таким чином, превентивна діяльність набуває міждисциплінарного характеру, поєднуючи правові, соціологічні та психологічні підходи.

Одним із ключових принципів є орієнтація на людину та потреби громади. Превенція передбачає не лише контроль, але й діалог, взаємну довіру та партнерську взаємодію між поліцією і населенням. У цьому контексті важливою є комунікативна функція поліції, яка проявляється у проведенні профілактичних зустрічей, роз'яснювальній роботі, участі у

соціальних ініціативах та співпраці з освітніми установами, органами місцевого самоврядування і громадськими організаціями. Саме шляхом постійної взаємодії з суспільством поліція отримує можливість краще розуміти локальні проблеми, передбачати конфліктні ситуації та своєчасно реагувати на потенційні загрози. На окрему увагу заслуговує ризик-орієнтований підхід, який набуває дедалі більшого значення у сучасній практиці [4, с. 140]. Його сутність полягає у спрямуванні ресурсів поліції на ті сфери, де існує найбільша ймовірність виникнення правопорушень або соціальної напруги. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність превентивної діяльності, оскільки рішення ухвалюються на основі аналітичних даних, статистичних показників та моніторингу безпекового середовища. Використання сучасних технологій, інформаційних систем та методів прогнозування стає невід'ємною частиною цієї роботи, що свідчить про поступову цифровізацію превентивної функції поліції. Водночас нормативне закріплення превентивних повноважень саме собою не гарантує їх результативності. Вирішальне значення мають професійна підготовка поліцейських, рівень їхньої правової культури та здатність діяти в умовах невизначеності. Превенція потребує не лише знання законодавства, а й розвинених навичок комунікації, медіації, психологічної стійкості та вміння працювати з різними соціальними групами. Саме людський фактор визначає, наскільки ефективно превентивні заходи сприятимуть зміцненню громадської довіри, а не навпаки – викликатимуть соціальну напругу.

Таким чином, теоретико-правові засади превентивної діяльності поліції формують цілісну концепцію, у центрі якої перебуває безпечне середовище та людина як основна цінність. Превенція виступає не допоміжним елементом, а самостійним стратегічним напрямом правоохоронної діяльності, що об'єднує правові механізми, соціальну взаємодію та сучасні управлінські підходи. Її розвиток є необхідною умовою адаптації поліції до нових суспільних викликів і забезпечення стабільності у сучасному динамічному середовищі.

Трансформація суспільних ризиків є наслідком глибоких змін у соціальному, інформаційному та технологічному середовищі. Якщо раніше основними загрозами були традиційні кримінальні правопорушення, то сьогодні на перший план виходять явища, які мають гібридний і складно прогнозований характер. Зростання інформаційних впливів, кіберзлочинності, дезінформації, а також соціальних конфліктів вимагає від поліції нових форм превентивної роботи. Одним із ключових викликів є цифровізація суспільства. Вона створює нові можливості для профілактики, зокрема завдяки використанню аналітичних систем, відеоспостереження та електронних платформ комунікації з громадянами. Водночас цифровий простір генерує нові ризики, які потребують спеціалізованої підготовки поліцейських та розвитку міжвідомчої співпраці.

Не менш важливим є соціальний аспект трансформації ризиків. Економічні кризи, соціальна нерівність, психологічне виснаження населення та зниження рівня довіри до інституцій можуть спричиняти конфлікти у публічному середовищі. У таких умовах превентивна діяльність поліції повинна бути спрямована не лише на контроль, а й на медіацію, комунікацію та підтримку соціальної стабільності. Ефективна превенція також передбачає розвиток концепції *community policing* – моделі партнерської взаємодії поліції та громади. Практика свідчить, що залучення громадян до процесу забезпечення безпеки сприяє більш точному виявленню локальних проблем та формує спільну відповідальність за стан правопорядку [5, с.17].

У контексті сучасних викликів особливої актуальності набуває підготовка поліцейських до роботи в умовах невизначеності. Це стосується як підвищення аналітичних навичок, так і розвитку комунікативних компетентностей, здатності працювати з конфліктами та швидко адаптуватися до нових соціальних реалій.

Узагальнюючи проведений аналіз, слід зазначити, що превентивна діяльність поліції в умовах трансформації суспільних ризиків набуває стратегічного значення для забезпечення публічної безпеки та підтримання соціальної стабільності. Її сутність полягає у переході від переважно реактивної моделі правоохоронної діяльності до системного, проактивного впливу на фактори, що породжують правопорушення та загрози у публічному просторі. Ефективність превентивної роботи визначається не лише нормативно-правовим підґрунтям, а й здатністю поліції до своєчасного аналізу ризиків, прогнозування безпекових тенденцій та конструктивної взаємодії з громадою. Сучасні суспільні процеси, зокрема цифровізація, соціальні трансформації та зростання комплексних загроз, зумовлюють необхідність формування багаторівневої системи превенції, що поєднує аналітичні інструменти, технологічні рішення та соціально орієнтовані підходи. Важливим чинником підвищення результативності превентивної діяльності виступає розвиток професійних компетентностей

поліцейських, здатність до ефективної комунікації, застосування ризик-орієнтованих стратегій та дотримання принципів законності й поваги до прав людини.

Отже, превентивну діяльність поліції доцільно розглядати як динамічний і адаптивний механізм управління публічною безпекою, спрямований на створення стійкого та передбачуваного суспільного середовища. Перспективи її подальшого розвитку пов'язані з удосконаленням правового регулювання, посиленням міжвідомчої координації, впровадженням інноваційних методів роботи та формуванням партнерської моделі взаємодії поліції й суспільства, у центрі якої перебуває людина та її безпека як базова цінність демократичної держави.

1. Зінченко О. Д., Зінченко Д. А. Роль адміністративно-правових норм у забезпеченні громадської безпеки та порядку під час воєнного стану. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України : матеріали X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Одеса, 20 жовт. 2023 р.). Одеса : ОДУВС. 2023. С. 115–117.

2. Зінченко Д. А. Ефективність діяльності Національної поліції України у контексті забезпечення громадської безпеки в умовах воєнних дій. *Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення безпеки : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 27 вер. 2024 р.). Вінниця : ТВОРИ, 2024. С. 333–335.

3. Чишко К. О. Сутність та значення адміністративної кваліфікації правопорушень у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. *Теорія та практика сучасної юриспруденції : матеріали VI Всеукр. наук. конф.* (м. Харків, 2 лист. 2015 р.). Харків, 2015. С. 166–168.

4. Чишко К. О. Класифікація об'єктів адміністративних правопорушень у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. *Право і суспільство*. 2016. № 2. Ч. 3. С. 135–142.

5. Іванцов В. О. Взаємодія державних органів та органів місцевого самоврядування у забезпеченні публічної безпеки. *Взаємодія органів публічної влади та правоохоронних органів в контексті забезпечення публічної безпеки в умовах воєнного стану : зб. доп. за результатами круглого столу* (м. Кам'янське, 20 лист. 2024 р.). Кам'янське : ГО МОПІ, 2024. С. 13–18.

Олександр КАРПЕНКО

старший викладач
кафедри вогневої підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ПРАВООХОРОНЦІВ ДЛЯ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ

Вогнева підготовка правоохоронців є одним із базових елементів забезпечення безпеки критичної інфраструктури держави та водночас важливим інструментом протидії корупційним ризикам у правоохоронній діяльності. Вона охоплює вдосконалення тактичних навичок, координацію дій підрозділів і формування здатності до швидкого та виваженого прийняття рішень у надзвичайних ситуаціях. Імітація реальних загроз диверсій, саботажів і терористичних атак дає змогу відпрацьовувати чіткі алгоритми реагування, що суттєво зменшує ризики заподіяння шкоди стратегічно важливим об'єктам і населенню [2, 3].

Водночас сучасна вогнева підготовка виходить за межі суто технічного навчання та інтегрує знання про корупційні ризики, оскільки корупція здатна безпосередньо впливати на рівень захищеності критичної інфраструктури та ефективність службових дій. Усвідомлення потенційних загроз, неухильне дотримання встановлених процедур і службової дисципліни формують у правоохоронців стійкі професійні установки, спрямовані на запобігання зловживанням владою та зміцнення внутрішньої безпеки системи [1, 4].

Важливою умовою результативності такої підготовки є органічне поєднання інтеграція теоретичних положень із практичним відпрацюванням професійних дій. Моделювання тактичних сценаріїв, проведення стрільб і моделювання кризових ситуацій сприяють розвитку самоконтролю, дисциплінованості та стресостійкості, що є критично необхідним для дій у складних і динамічних умовах. Саме в таких ситуаціях мінімізація помилок набуває особливого значення для збереження життя, правопорядку та стабільності функціонування державних об'єктів [3, 4].